

Małgorzata KAŻMIERCZAK
(Kraków, UJ)

KIEDY ŻYŁ ŚW. PATRYK? Rozważania nad chronologią życia Apostoła Irlandii

Historycy polscy jednogłośnie powielają za tradycyjną historiografią europejską pogląd, że św. Patryk urodził się ok. 385 roku¹. Od niego samego wiemy, że szesnastym roku życia został porwany do Irlandii, gdzie jako niewolnik przebywał sześć lat². Według tradycyjnej historiografii powrócił tam jako biskup w 432 r. i zmarł w 461 roku. A zatem według tej wersji Patryk żył u schyłku starożytności i jego życie zamknęło się w tej epoce. Ustalenie chronologii życia św. Patryka jest jednak nie mniej skomplikowane, niż ustalenie czegokolwiek w historii wczesnośredniowiecznej Irlandii. Od wielu lat uczonych boli bowiem głowa od przybytku dat śmierci św. Patryka w irlandzkich rocznikach, które prawdopodobnie zaczęły powstawać najwcześniej od poł. VI wieku, a zatem zapisy dotyczące Patryka byłyby interpolacjami. Sprawę dodatkowo komplikuje fakt, iż św. Patryk nie był pierwszym misjonarzem w Irlandii: był nim biskup pochodzący prawdopodobnie z Galii – Palladiusz. Dysponujemy więc następującymi zapisami (uważanych przez większość historyków za najbardziej wiarygodne) *Rocznikach Ulsterskich*:

„[431]. W roku od Wcielenia Pana 431, Palladiusz został wyświęcony na biskupa dla Irlandczyków przez Celestyna, biskupa Rzymu i został wysłany do Irlandii tak, aby mogli oni uwierzyć w Chrystusa [...].

[432]. [...] Patryk dotarł do Irlandii [...].

[457]. [...] Śmierć starego Patryka, jak mówią niektóre księgi.

¹ Ową tradycyjną szkołę reprezentowali ją m.in.: J. Bury, J. Ryan, E. MacNeill, L. Bieler, por. J. Bury, *The Life of St. Patrick and his place in History*, Mineola 1998; J. Ryan, *The traditional View of St. Patrick*, w: *Saint Patrick*, ed. J. Ryan, Dublin 1958, 10-23; E. MacNeill, *Saint Patrick*, Dublin – London 1964, 44; L. Bieler, *St. Patrick and the coming of Christianity (A History of Irish Catholicism, vol. 1)*, Dublin – Melbourne 1967. W polskiej literaturze poglądy te spotkać można we wszystkich pozycjach traktujących o Irlandii, łącznie z pracami prof. J. Strzelczyka, por. Św. Patryk, *Pisma i najstarsze Żywyoty*, wstęp i oprac. J. Strzelczyk, ŻM 29, Kraków 2003, 14. Ks. prof. G. Ryś z kolei pisze, że Patryk urodził się ok. 395 roku, por. *Człowiek o imieniu Patryk*, TP 57 (2003) nr 11 (16 III).

² Por. Patricius, *Confessio* 7 (1, 17), PL 53, 804C, tłum. K. Panuś: Św. Patryk, *Pisma i najstarsze Żywyoty*, ŻM 29, 76.

- [461]. [...] Tu niektórzy umieszczają śmierć Patryka.
 [492]. Irlandczycy mówią, że Patryk, arcybiskup umarł [...].
 [493]. [...] Patryk, arcybiskup «apostół i męczennik» Irlandczyków, spoczął 17-tego marca, w sześćdziesiątym roku odkąd przybył do Irlandii, aby chrzcić Irlandczyków³.

Dysponujemy zatem trzema wzmiankami na temat śmierci Patryka i ani jedną na temat śmierci biskupa Palladiusza. Nie wiadomo niestety, kiedy, ani w jaki sposób, umarł Palladiusz. Wiadomo jednak, że istniał, gdyż jego przybycie do Irlandii zostało odnotowane również w *Kronikach* Prospera z Akwitanii⁴ i w *Historii kościelnej* Bedy Czcigodnego⁵. Tradycyjna historiografia przyjmuje, że Palladiusz w 431 r. przybył, jak pisał Prosper, do „Irlandczyków wierzących w Chrystusa” i po krótkim pobycie na Wyspie albo postanowił wrócić do papieża Celestyna i zanim do niego dotarł, zmarł w kraju Brytów lub Piktów (te dwie wersje pojawiają się w dwóch różnych manuskryptach *Żywota św. Patryka* pióra Muirchú – jednego z pierwszych hagiografów Świętego⁶), albo, co wydaje się bardziej prawdopodobne, został zamordowany przez samych mieszkańców Irlandii (jak pisał Tírechán – drugi z autorów najstarszych znanych żywotów Patryka⁷). Trzeba jednak pamiętać, że Celestyn zmarł w 432 roku; jeśli więc Palladiusz wrócił do niego, musiałby to uczynić przed tą datą. Prosper pisał swoją kronikę ok. 433-434 r., w tym samym czasie powstał także jego traktat *Contra Collatorem*⁸, owym zaś „Collatorem” był, jak wiadomo, semipelagianin Kasjan, którego Prosper zwalczał jako gorący przeciwnik tej herezji. Wysłanie Palladiusza do Irlandii miało zapobiec przeniesieniu jej z Brytanii do Irlandii. Prosper podkreślając zasługi papieża Celestyna w zwalczaniu semipelagianizmu napisał, iż wysyłając do Irlandii Palladiusza uczynił on pogańską wyspę chrześcijańską. A zatem, kiedy Prosper pisał ten traktat, Palladiusz

³ *The Annals of Ulster*, ed. S. Mac Airt – G. Mac Niocaill’s, Dublin 1983, CELT edition compiled by P. Bambury – S. Beechinor, Cork 2000, s. 39, 45, 47, 55, 57.

⁴ Por. Prosper Aquitanus, *Chronicum integrum (Basso et Antiocho consulibus)*, PL 51, 595B: „Ad Scotos in Christum credentes ordinatur a papa Coelestino Palladius et primus episcopus mittitur”.

⁵ Por. Beda Venerabilis, *Historia Ecclesiastica gentis Anglorum* I 13, PL 95, 40-41: „cuius [Theodosii Junioris] anno imperii octavo Palladius ad Scottos in Christum credentes a pontifice Romanae Ecclesiae Coelestino primus mittitur episcopus [CCCCXXX]”; zob. też Bede, *Historical Works*, ed. and transl. J.E. King, vol. I, Cambridge – London 1994, 62.

⁶ Por. Muirchú, *Vita S. Patricii* I 8 (7), 3, tłum. A. Strzelecka, *ŻM* 29, 117: „Ruszył więc z powrotem do tego, który go wysłał. Gdy wracał i po pierwszej przeprawie morskiej podjął drogę lądem, zmarł w kraju Brytów”. J. Strzelczyk pisze, że „kraj Brytów” to tutaj Bretania, por. tamże, s. 117. J. B. Bury twierdził natomiast, że prawidłowa jest wersja o śmierci Palladiusza w kraju Piktów, zob. Bury, *The Life of St. Patrick*, s. 342.

⁷ Por. Tírechán, *Collectio fragmentorum. Supplementa* III 6, 56, tłum. A. Strzelecka, *ŻM* 29, 188: „Zginął on śmiercią męczeńską z rąk Irlandczyków, jak przekazują starodawni święci”; L. Bieler, *Tirechan als Erzähler. Ein Beitrag zum literarischen Verständnis der Patrickslegende*, München 1974.

⁸ Por. Prosper Aquitanus, *De gratia Dei et libero arbitrio contra Collatorem* 21, PL 51, 271.

musiał jeszcze być w Irlandii. Ludwig Bieler próbował pogodzić te daty twierdząc, że pojawienie się informacji o misji Palladiusza w tekstach Prospera świadczy o tym, iż w czasie, kiedy je zapisywał, misja Palladiusza musiała już być ukończona⁹. Trzeba przyznać, że chrystianizacja musiałaby przebiegać w wyjątkowo ekspresowym tempie, gdyby w dwa – trzy lata po jej rozpoczęciu można było napisać o ukończonej misji, sugerując jednocześnie jej powodzenie. Teza Bielera nie wydaje się zatem prawdopodobna.

Według tradycyjnej historiografii Patryk miał dotrzeć do Irlandii w rok po misji Palladiusza i działać tam do swojej śmierci w 461 roku. Wyklucza to więc autentyczność daty 493, która również pojawia się w rocznikach. Rzeczywiście, data ta nie mogłaby być nawet prawdopodobna, gdyby Patryk przybył do Irlandii jako biskup w 432 roku. Obie te daty próbowali jednak pogodzić hagiografowie Patryka, którzy porównując go do Mojżesza chcieli, aby zmarł on mając 120 lat. Tradycyjna historiografia nie zwraca też uwagi na wspomniane wyżej daty powstania dzieł Prospera w stosunku do daty misji Palladiusza, które trudno ze sobą pogodzić. Problemów nastęrcza też pogodzenie owych dat z rzekomym przybyciem Patryka do Irlandii w 432 roku. Dlaczego Prosper nie wspomniał o Patryku, skoro w czasie, kiedy pisał swoją *Kronikę*, to nie Palladiusz, ale Patryk prowadził rzekomo misję wśród pogan? Spośród dziewiętnastowiecznych historyków jedynie tylko Heinrich Zimmer pokusił się o odważną teorię, iż Palladiusz i Patryk – autor *Confessio* to ta sama osoba, i że w V wieku do Irlandii przybył tylko jeden misjonarz,¹⁰ jednak teoria ta nie została powszechnie zaakceptowana.

Tradycyjny pogląd na chronologię życia św. Patryka¹¹

Urodziny Patryka	ok. 385
Porwanie Patryka	ok. 401
Ucieczka Patryka	ok. 407
Przybycie Palladiusza	431
Przybycie Patryka	432
<i>List do Korotyka</i>	?
Oskarżenie Patryka	?
Powstanie <i>Wyznania</i>	?
Śmierć Patryka	461

Historycy próbowali więc uporać się z nadmiarem dat aż do roku 1942 i pojawienia się rewolucyjnej teorii Thomasa Francisa O’Rahilly’ego o istnie-

⁹ Por. L. Bieler, *The Christianization of the Insular Celts*, „Celtica” 8 (1968) 115.

¹⁰ Por. H. Zimmer, *The Celtic Church in Britain and Ireland*, transl. A. Meyer, London 1902.

¹¹ Opracowany na podstawie J. Ryan, *The traditional View of St. Patrick*, s. 10-13.

niu dwóch Patryków – Palladiusa Patriciusa i Patryka Bryta – autora *Confessio*. Uznał on, że tradycja stopiła te dwie postacie w jedną osobę, imię zaś Palladiusz zostało zapomniane. Do uznania późniejszej daty śmierci Patryka przekonało go m.in. to, iż roczniki notują daty śmierci dwunastu biskupów, o których wiemy, że byli związani z Patrykiem, w latach 488-544¹². W dodatku źródła wielokrotnie wymieniają dwóch Patryków (są to m.in. *Lex Innocentium Adomnana*, *Hymn Fiacca*, *Mszał ze Stowe*, *Martyrologia Oengusa*, czy cytowany wyżej fragment *Roczników Ulsterskich*)¹³. O’Rahilly twierdził, że Palladiusz Patricius i Patryk Bryt zli się w jedną osobę ok. wieku IX, jednak to temu drugiemu – Brytowi, autorowi *Confessio*, przypisano wszystkie zasługi¹⁴; zauważył również, że irlandzkie roczniki często odnotowują pierwszy rok panowania królów, nie zaś daty objęcia przez nich godności. Tak na przykład panowanie króla południowych *Uí Néill* Loígairé’a, zostało zapisane pod rokiem 429, mimo, iż z innych źródeł wiadomo, że zaczął on panować w 428 roku¹⁵. Rok 432 był więc według niego zapisany jako pierwszy rok episkopatu Patryka, (ponieważ tak nazywano Palladiusza w Irlandii), zaś rok 431 został przepisany z *Kroniki Prospera*, dlatego misjonarz występuje tam pod imieniem Palladiusz¹⁶. Teorię tę wzmacnia dodatkowo fakt, iż w irlandzkiej tradycji rzeczywistości występuje tzw. Stary Patryk (*Patricius Senex*, *Sen-Phátraic*). Informację o śmierci Starego Patryka w 457 r. można znaleźć w *Rocznikach Ulsterskich*, *Chronicon Scottorum*, *Lebar Laignech* (Księga z Leinster) oraz *Annales Cottonenses*¹⁷. Również Tírechán pisał, że Palladiusz był także przez niektórych nazywany Patrykiem¹⁸.

¹² Por. T.F. O’Rahilly, *The Two Patricks: A Lecture on the History of Christianity in Fifth-Century Ireland*, Dublin 1942, 7; zob. *Annals of Ulster*, s. 55-73.

¹³ Por. *Lex Innocentium*, § 22, w: *Cáin Adamnáin. An Old-Irish Treatise on the Law of Adamnan*, ed. and transl. by K. Meyer, Oxford 1905, 12-13; *Fiacc’s Hymn*, §33, w: *The Tripartite Life of Patrick with Other Documents Relating to that Saint*, ed. with transl. and indexes by W. Stokes, part II, London 1965, 411; *The Stowe Missal*, ed. by G.F. Wamer, II, London 1915; *Féilire Óenguso Céili Dé (The Martyrology of Oengus the Culdee)*, critically edited from ten manuscripts, with a preface, translation, notes and indices by W. Stokes, London 1905, 178; *The Annals of Ulster*, s. 39, 45, 47, 55, 57.

¹⁴ Por. O’Rahilly, *The Two Patricks*, s. 10-11.

¹⁵ W rzeczywistości spośród znanych mi roczników daty te zostały odnotowane jedynie w *Chronicon Scottorum*, a rozpoczęcie panowania tego króla zapisane zostało pod rokiem 430, śmierć jego poprzednika natomiast w 429 roku, por. *Chronicon Scottorum*, ed. and transl. G. Mac Niocaill – W.M. Hennessy, CELT edition compiled by B. Färber – R. Murphy, Cork 2003, s. 21.

¹⁶ Por. O’Rahilly, *The Two Patricks*, s. 12.

¹⁷ Por. *Lebar Laignech (Annals from the Book of Leinster)*, w: *The Tripartite Life of Patrick with Other Documents*, s. 513; *Annales Cottonenses (The Annals of Cotton)*, transcribed and ed. by A.M. Freeman, Paris 1929, v. 150, s. 30.

¹⁸ Por. Tírechán, *Collectio fragmentorum. Supplementa* III 6, 56, ŻM 29, 188: „Najpierw zostaje posłany biskup Palladiusz, znany też pod innym imieniem jako Patryk”.

Teoria o dwóch Patrykach Thomasa Francisa O'Rahilly'ego¹⁹

Urodziny Patryka	ok. 423
Przybycie Palladiusza (Starego Patryka)	431
Porwanie Patryka	ok. 439
Ucieczka Patryka	ok. 445
Przybycie Patryka do Irlandii	457
List do Korotyka	471
„Oskarżenie” Patryka ²⁰	487
Powstanie Wyznania	490
Śmierć Patryka	493

Po przełomie w studiach nad życiem św. Patryka, spowodowanym przez O'Rahilly'ego, niektórzy uczeni zaczęli snuć coraz odważniejsze teorie. Jedną z nich jest pogląd Jamesa Carneya, który przyjmował w zasadzie jednego i pół Patryka: Patryk Bryt – autor *Confessio* i *Epistola ad Coroticum* przybył według niego do Irlandii w 456 lub 457 r., a zmarł w 493 roku. Oparł on swoją teorię głównie na anonimowym, pochodzącym z Brytanii, nietkniętym przez innych badaczy i nie wydanym do tej pory drukiem roczniku, w którym przybycie Patryka do Irlandii odnotowane jest w 456 r., a dokładnie pięć lat po soborze w Chalcedonie, i dwa lata przed rozpoczęciem pontyfikatu Leona Wielkiego²¹.

Jednym z kolejnych dowodów na to, że Patryk żył w 2. poł. V wieku, miał być według Carneya zapis w *Rocznikach Ulsterskich* i *Rocznikach z Innisfallen* o najeździe Sasów na Irlandię w 471 roku²², a który był według niego najazdem tyrana Korotyka, o którym pisał w swym *Liście* oburzony św. Patryk²³. Palladiusz z kolei wysłany był, jak pisał Prosper z Akwitanii, „do Szkotów wierzących w Chrystusa”. Według Carneya byli to Szkoci, a właściwie Piktowie z dzisiejszej Szkocji. Jego zdaniem Patryk używał słowa „Scotti” w odniesieniu do Piktów ze Szkocji (pogan), o mieszkańcach zaś Irlandii mówił wyłącznie *Hiberionaci*²⁴. Carney minął się jednak w tym miejscu z prawdą, bo Patryk w swoich pismach tylko raz użył słowa „*Hiberionaci*” na określenie mieszkańców Irlandii²⁵ i raz

¹⁹ Opracowana na podstawie T.F. O'Rahilly, *The Two Patricks*, s. 5-30, przyp. 44-45; s. 68-75.

²⁰ Patryk w *Wyznaniu* (27) tłumaczył się, iż został postawiony przed sądem biskupim za pewne wykroczenie z przeszłości. Nie wiemy jednak, o co mógł zostać oskarżony.

²¹ Por. J. Carney, *The problem of St. Patrick*, Dublin 1961, 7.

²² Autor zapisku w *Rocznikach Ulsterskich* podał informację, iż o najeździe wie od księdza Maucteusa, z nieznanego nam bliżej „Księgi Cuanu”, por. *The Annals of Ulster*, s. 49; *The Annals of Innisfallen*, ed. S. Mac Airt, Dublin 1951, s. 63.

²³ Por. Carney, *The problem of St. Patrick*, s. 24-37.

²⁴ Por. tamże, s. 31.

²⁵ Por. Patricius, *Epistola ad milites Corotici* 16, PL 53, 817 lub Sch 249, 148: „Indignum est illis Hiberionaci sumus”.

„*Hibernas gentes*”²⁶. Poza tymi przypadkami, używał wyłącznie terminu „Hiberione” jako nazwy Wyspy, jej mieszkańców natomiast zawsze nazywał „Scotti”. Wyrażenie z *Contra Collatorem* Prospera z Akwitanii (przypomnijmy, iż napisał on, że papież Celestyn wysyłając Palladiusza uczynił pogańską wyspę chrześcijańską), Carney potraktował jako retoryczne jedynie wyrażenie, które nie musiało oznaczać wysłania Palladiusza na inną wyspę, lecz w pogańską część Brytanii. Trzeba przyznać, że teoria ta brzmi dosyć karkołomnie.

Teoria Jamesa Carneya (w nawiasie daty z pracy z roku 1958)²⁷

Urodziny Patryka	ok. 418 (423)
Przybycie Palladiusza do Szkocji	431
Porwanie Patryka	434 (439)
Ucieczka Patryka	ok. 440 (445)
Przybycie Patryka	456 (457)
<i>List do Korotyka</i>	471
Oskarżenie Patryka	ok. 486 (487)
Powstanie <i>Wyznania</i>	ok. 489 (490)
Śmierć Patryka	493

Jeszcze bardziej karkołomna jest teoria Mario Esposito – uczonego włoskiego o tym, iż Patryk Bryt poprzedzał Palladiusza Patrycjusza. Miałoby to wynikać z faktu, iż Patryk w *Confessio* opisywał Irlandię jako zupełnie pogańską wyspę, a zatem Palladiusz nie mógł tam działać przed Patrykiem, ale odwrotnie, i to jego – Palladiusza dotyczą wszelkie zapiski w rocznikach. Misja Patryka miałaby więc zakończyć się przed 431 rokiem. Esposito dowodził też, że gdyby Patryk miał poprzednika, wysłanego w dodatku przez samego papieża, to z pewnością wspomniałby o nim w swoich pismach. Wiele razy jednak w historii wczesnośredniowiecznej Irlandii okazało się, że słowo „pewność” bardzo rzadko miewa miejsce. Sam Esposito swoją teorię podsumował słowami profesora Mahaffy’ego: „w Irlandii nie oczywiste, lecz niemożliwe jest zawsze prawdziwe”²⁸. Trzeba przyznać, że trudno znaleźć kontrargumenty wobec tak postawionego zagadnienia.

²⁶ Por. tenże, *Confessio* 37, PL 53, 808-809 lub SCh 249, 110: „ut ego venirem ad Hibernas gentes Evangelium praedicare et ab incredulis contumelias perferre”.

²⁷ Opracowana na podstawie J. Carney, *A New Chronology of the Saint's Life*, w: *Saint Patrick*, ed. J. Ryan, dz. cyt., s. 27.

²⁸ Cytują za: M. Esposito, *The problem of the two Patricks*, w: *Saint Patrick*, ed. J. Ryan, dz. cyt., s. 52.

Teoria Mario Esposito dotycząca chronologii życia św. Patryka²⁹

Urodziny Patryka	ok. 350
Porwanie Patryka	ok. 366
Ucieczka Patryka	ok. 372
Przybycie Patryka	ok. 395
<i>List do Korotyka</i>	?
Oskarżenie Patryka	?
Powstanie <i>Wyznania</i>	?
Śmierć Patryka	przed 430
Przybycie Palladiusza	431

Warto też wspomnieć o pewnej amerykańskiej teorii z lat 50-tych XX wieku, że Patryk żył w III wieku³⁰, a także o ekstremalnym przypadku – książce J.R. Ardilla pt. *St. Patrick – AD 180*³¹. Zmagania historyków z chronologią życia św. Patryka dowcipnie spuentował Tomás Ó Fiaich pisząc: „Święty, który nazywał siebie «najbardziej niewykształconym wśród ludzi», musi mieć niezłą zabawę, śledząc potyczki tropiących go badaczy»³².

Wielu historyków próbowało dopasowywać pewne wydarzenia z życia Patryka do wydarzeń historycznych udowadniając w ten sposób swoje tezy, jednak nawet wybitny znawca historii wczesnośredniowiecznej Irlandii – Ludwig Bieler nie odpowiedział ostatecznie na pytanie: kiedy żył św. Patryk? Bardziej prawdopodobna jest jednak wersja, że przybył on do Irlandii w 457 r. i zmarł w 493 roku. Wydaje się bowiem, że misja Palladiusza była wspierana przez Kościół. Odnotowali ją współczesni i późniejsi kronikarze. Musiano się wiele po niej spodziewać, skoro Prosper, pewnie nieco na wyrost napisał, że papież Celestyn wysłał Palladiusza, czyniąc w ten sposób pogańską wyspę chrześcijańską. Skoro jego misja skończyła się tak szybko, musiał on albo wrócić do Galii albo zginąć zamordowany przez tubylców; trudno bowiem wyobrazić sobie, że biskup ucieka z miejsca swojej misji. Druga opcja jest bardziej prawdopodobna, jednak ten wspierany przez Kościół biskup nie mógłby wówczas zaginać bez wieści. Gdyby zginął śmiercią męczeńską jak np. św. Wojciech, prawdopodobnie Kościół zatroszczyłby się o przetrwanie pamięci o nim, zwłaszcza, że Irlandia nie cieszyła się sympatią duchownych (św. Hieronim na przykład pisał o mieszkańcach Irlandii jako kanibalach³³). Jeśli jednak Palladiusz zmarł lub zginął nieco później – w niespokojnej połowie V wieku – jego śmierć mogła

²⁹ Opracowana na podst. M. Esposito, *The problem of the two Patricks*, s. 38-52.

³⁰ Por. Esposito, *The problem of the two Patricks*, s. 46.

³¹ Por. J.R. Ardill, *St. Patrick A.D. 180*, London 1931.

³² T. Ó Fiaich, *Początki chrześcijaństwa: V i VI wiek*, w: *Historia Irlandii*, red. T.W. Moody – F.X. Martin, Poznań 1998, 65.

umknąć uwadze kronikarzy, zwłaszcza, że w międzyczasie zmienił się popierający jego misję papież. Część uczonych odrzuca teorię O'Rahilly'ego o przybyciu Patryka do Irlandii w 2. poł. V wieku, ponieważ zakładają, że przybył on bezpośrednio po śmierci Palladiusza. Gdyby to Palladiusz zmarł w 461 r. i zostawił po sobie owoce 30 letniej pracy w Irlandii, misja Patryka byłaby o wiele łatwiejsza, a język, który znamy z jego tekstów, nie był tak toporny (łacina dla Patryka była wyraźnie jego drugim, z trudem wyuczonym językiem)³⁴. Istniałoby już bowiem wystarczająco wiele tekstów w irlandzkiej łacinie, z których Patryk mógłby czerpać. Jednak data 461 w rocznikach jest taką samą interpolacją, jak wszystkie, które dotyczą V wieku, nie ma więc powodu upierać się, że misje tych biskupów nastąpiły zaraz po sobie. Być może Palladiusz przybył w owym 431 r., działał kilka lat i zginął, a po kilkunastoletniej przerwie do Irlandii przybył Patryk. Warto zwrócić uwagę, iż Patryk napisał: „[...] docierałem nawet do najodleglejszych okolic, gdzie nikogo poza mną nie było i gdzie nikt jeszcze nie dotarł, żeby chrzcić, święcić kapłanów i prowadzić lud na drogę doskonałości”³⁵. Sugeruje tu więc, że jednak ktoś przed nim próbował docierać do pewnych miejsc, aby chrzcić pogan. Gdyby był pierwszym misjonarzem, po krótkiej misji Palladiusza, byłoby to oczywiste, że nikt przed nim nie „prowadził ludu na drogę doskonałości”. Poza tym, pod rokiem 535 lub 537, 20 sierpnia (w trzynaste kalendy września) zanotowano w rocznikach śmierć wspomnianego wyżej Maucteusa (Mochty), jak sam o sobie napisał – ucznia Patryka³⁶. Data 535 (lub pojawiająca się w tych samych rocznikach – 537) wydaje się być wiarygodna (przypomnijmy, że roczniki zaczęły powstawać ok. poł. VI wieku). A zatem Patryk musiał umrzeć nie wcześniej niż pod koniec V wieku.

Choć trudno w to uwierzyć, historycy nie zwrócili dotąd uwagi na zdanie w *Rocznikach Ulsterskich* umieszczone pod rokiem 553: „Znalazłem to w księdze Cuanu: szczątki Patryka zostały złożone w świątyni przez Collum Cille'a [Kolumbę Starszego] 60 lat po jego śmierci”³⁷. Jest to według mnie poważny argument w dyskusji o dacie śmierci św. Patryka, zwłaszcza, że im późniejsze zapisy, tym bardziej współczesne i tym bardziej wiarygodne. Jedynym logicznym rozwiązaniem tej zagadki jest, że data 432 jest orientacyjną datą pierwszego przybycia Patryka do Irlandii – czyli próbą odnotowania, czy też odtworzenia daty jego porwania. W rocznikach nie ma właściwie ani jednego słowa, które sugerowałoby, że Patryk w 432 r. był biskupem. Jeśli

³³ Por. Hieronymus Stridonensis, *Adversus Jovinianum* II 7, PL 23, 296A: „Quid loquar de caeteris nationibus [...] gentem Britannicam humanis vesci carnis”.

³⁴ Więcej na temat łaciny, którą posługiwał się św. Patryk zob. Ch. Mohrmann, *The Latin of St. Patrick*, Dublin 1961; R.P.C. Hanson, *Le latin de Patrick* (excursus I), SCh 249, 155-163.

³⁵ *Confessio* 51, PL 53, 812AB, lub SCh 249, 124, ŻM 29, 92.

³⁶ Por. *The Annals of Ulster*, s. 71.

³⁷ *The Annals of Ulster*, s. 79.

urodził się w 416 r., to w 456 r. osiągnął wiek kanoniczny i mógł przybyć do Irlandii jako biskup. Żaden historyk nie brał pod uwagę takiej możliwości, jednak, jak wiemy, w historii wczesnośredniowiecznej Irlandii wszystko jest możliwe.

Hipotetyczna chronologia życia św. Patryka

Urodzenie Patryka	416
Przybycie Palladiusza	431
Porwanie Patryka do Irlandii	432
Ucieczka Patryka	438
Przybycie Patryka	456 / 457
<i>List do Korotyka</i>	471
Oskarżenie Patryka	?
Powstanie <i>Wyznania</i>	ok. 490
Śmierć Patryka	493

WHEN DID ST. PATRICK LIVE? REFLECTIONS ON THE CHRONOLOGY OF LIFE OF THE APOSTLE OF IRELAND

(Summary)

The author of the article analyses all theories on the chronology of St. Patrick's life – his birth date, the date of his coming to Ireland as a bishop, and his death. As there are two dates of his death mentioned in the Irish *Annals*: 461 and 493, the issue has been controversial, although traditional historiography assumes the second date is false. The author presents all the theories that arose since the early forties when Thomas Francis O'Rahilly came up with the theory about the existence of two Patricks: Patrick Palladius (who came to Ireland in 431) and Patrick Briton – the author of *Confessio* and *Epistola ad Coroticum*, who lived in the second half of the fifth century and died in 493. The traditional version, which is the only accepted by Polish historians, does not take into consideration the accounts of Prosper of Aquitaine in his *Chronicon* and *Contra Collatorem* and the time when these texts were written, and ignores the fact that the death of one of St. Patrick's disciples was mentioned in 535 or 537. The author presents her own version of events based on the above mentioned facts and the sentence found in the Irish *Annals of Ulster* under the year 553, that the relics of St. Patrick were translated after 60 years from his death by Colum Cille, indicating that the later date of his death is actually true. Finally, the author suggests, that the date of St. Patrick's coming to Ireland in 432 was the date of his first coming to Ireland, as a slave rather than a bishop.